

Jurij Snoj

Gregorijanski koral v srednjeveških rokopisih na Slovenskem

Jurij Snoj. *Gregorijanski koral v srednjeveških rokopisih na Slovenskem*. Ljubljana: ZRC SAZU, Založba ZRC, 2018. 480 strani. 29 €. ISBN 978-961-05-0098-8.

Slovenski muzikolog Jurij Snoj je kot pronicljiv raziskovalec glasbenega izročila v srednjeveških kodeksih v eni knjigi strnil svoje življensko delo, ki ga je službeno in osebeno zaposlovalo na Muzikološkem inštitutu Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani od leta 1980 pa do 2018. Osem let po službenem nastopu raziskovalnega dela je doktoriral (1988) z razpravo s področja gregorijanskega koral: o fragmentarno ohranjenih srednjeveških kodeksih v Ljubljani. Temu raziskovalnemu področju je ostal zavezan vse do danes, le razširjal ga je iz leta v leto ob poglobljenih kodikoloških analizah virov znotraj slovenskega narodnega in kulturnega prostora, sočasno pa tudi ob iskanju uvidov in povezav z glasbenimi izročili sosednjih narodov, predvsem tistih italijanskega in germanskega izvora. Ni zanemarljiv podatek, da je avtor že preko dvajset let aktivno prisoten na simpozijih skupine Cantus Planus. Ta študijska skupina Mednarodnega muzikološkega društva se specialistično posveča vprašanju srednjeveške latinske monodije.

Z ozirom na vsebinsko stran knjige in z ozirom na slovenski raziskovalni in kulturni prostor je *Gregorijanski koral v srednjeveških rokopisih na Slovenskem* Jurija Snoja v več ozirih zelo dragoceno izvirno muzikološko znanstveno delo. Poleg uvodnega poglavja, poglavja o splošnem prikazu hranišč gregorijanskega koral na Slovenskem in kataloga rokopisov je knjiga sestavljena iz dvaindvajsetih tematsko zaokroženih in v ohlapnem kronološkem redu nanizanih poglavij, dopolnjuje pa jo še imensko in stvarno kazalo. Posamezna poglavja so razprave o koralnih rokopisih in fragmentih iz slovenskih hranišč: od teh so bile nekatere predstavljene v tujih jezikih v obliki referatov in so bile za objavo v knjigi preoblikovane v članke in posodobljene, ali pa gre za predelane in posodobljene starejše avtorjeve slovenske razprave. Tako knjiga zaokroža dosedanjo avtorjevo tehtno bibliografijo na področju srednjeveških glasbenih rokopisov, ki so se ohranili v slovenskih bibliotekah in arhivih. Slovenski nacionalni prostor je posejan z rokopisi srednjeveške latinske monodije (t. i. koral), ki po svoji naravi zaposlujejo več specifičnih disciplin, hkrati pa zahtevajo pri obravnavi tudi sintezo dognanj muzikologiji sorodnih ved (kodikologija, paleografija, umetnostna in obča zgodovina). Ta meddisciplinskost, ki ponuja bralcu-raziskovalcu širjenje in poglobljanje uvidov na druga z monografijo tesno povezana raziskovalna področja, daje Snojevi monografiji dodatno dodano vrednost.

Dejstvo je, da je Jurij Snoj z dosedanjimi raziskavami, ki jih je tu strnil v knjigo, zapolnil vrzel v slovenskem prostoru, saj so se tega pomembnega področja doslej ustrezno

dotaknili le redki (Janez Höfler, tudi Nataša Golob zlasti v umetnostnem segmentu). Avtor se nanje nasloni, kjer so dognanja preverjeno trdna, jih ustrezno citira, hkrati pa v svoji monografiji prinaša obilo svojih novih dognanj in spoznanj. V slovenščini se tako prvič pojavijo opisi redkih virov, ki so predolgo čakali na ustrezno obravnavo. Ob boku doslej le enega znanega tovrstnega dokumenta je tako npr. opisan dragocen redek fragment glagolskega koralnega rokopisa iz NUK, prvič je obravnavan štiridelni antifonarij iz Izole in podan opis doslej neznanega oficija za god Mavra Poreškega. Deloma pa Snój posrečeno nadaljuje delo predhodnika oz. predhodnikov; tako npr. pri rekonstrukciji repertoarja sekvenc zelo smiselno nadaljuje zgodnejše delo Janeza Höflerja. Z eno besedo: v knjigi strnjene razprave prinašajo tako znana in na novo pretehtana kakor številna povsem nova spoznanja iz obsežnega glasbenega področja srednjeveškega rokopisja, ki ga hranimo na Slovenskem.

Z metodološkega vidika je znanstvena monografija *Gregorijanski koral v srednjeveških rokopisih na Slovenskem* Jurija Snoja napisana v skladu z vsemi sodobnimi pristopi, ki jih zahteva znanstveno ukvarjanje z najstarejšo evropsko glasbeno zgodovino. Avtor pokaže in dokaže, da je seznanjen z vsemi raziskovalnimi prijemi, ki so se izoblikovali na tem področju od prvih resnih začetkov v drugi polovici devetnajstega stoletja pa do danes. To bolj očitno pokažejo poglavja »Semiotika zgodnjega glasbenega pismenstva«, »Posebni nevmatski znaki v brezimnem fragmentu graduala« in »Poznogotska notacija kot znakovni sistem«. Drobcji za to področje tako samoumevnih semiotičnih uvidov pa so smiselno prisotni skoraj na vsaki strani te monografije. Posebej dragoceno je poglavje »Katalog srednjeveških glasbenih rokopisov v slovenskih hraniščih«, ki deluje kot svojevrstno stvarno kazalo k posameznim poglavjem monografije in jih po eni strani na strnjen način dopolnjuje, po drugi strani pa bralca napoti na raziskovalno pot do vsebin rokopisa.

Potrebno je tudi vsaj omeniti posebej dragocen dopolnjeni slovenski terminološki nabor poslovenjenih in tudi novih izrazov. S tem avtor zapolnjuje še eno vrzel v slovenskem muzikološkem in kulturnem prostoru. Obenem pa v polnosti izpolnjuje nalogo, ki mu jo nalaga slovenska zakonodaja o skrbi za slovenski terminološki zaklad.

Tako lahko povzamemo: Snojeva vsebinsko bogata knjiga je na svojih štiristoosemdesetih straneh zastavljena kot muzikološka '*meta-fiziká*' celotnega danes znanega slovenskega srednjeveškega rokopisnega izročila. Knjiga namreč popelje bralca preko skrbne in s strogo znanstveno poštenostjo izpeljane raziskave snovnih ostankov - '*ta fiziká*' - tudi na raziskovalna polja izza fizičnih kodikoloških rokopisnih virov, v svet poglobljenih uvidov in pomenov, ki so onstran oz. z one strani fizične pojavnosti posameznega vira ali njihovih raznolikih medsebojnih sorodstvenih vezi. Ta Snojeva muzikološka '*meta-fiziká*' skuša biti namreč most in to do tiste točke, ki nam pove, »do kam je z raziskovalnim mišljenjem mogoče priti in kje so meje spoznavnega« (str. 7). Dragocenost Snojevega razpravljanja je njegova nenehna izrecna ali latentna zavest, da je srednjeveško koralno rokopisje, čeprav je fizično oprijemljivo, vendar le nema in krhka sled do »nečesa nematerialnega« (ibid.), kar je živelo znotraj vsakodnevnega bogoslužnega ritma v moči enega in edinega glasbila - človeškega glasu, ki je kot slišna *musica instrumentalis* skušal omogočiti fizični dostop do neslišnih *musica mundana* in *musica humana*.

Snojeva knjiga bo zagotovo močnejše prebudila zavest o srednjeveški glasbeni dediščini na Slovenskem in to v celotnem slovenskem kulturnem prostoru znotraj in onstran državnih meja. Knjiga bo namreč dobrodošel priročnik raziskovalcem, zgodovinopiscem in umetnostnim zgodovinarjem, ki bodo v prihodnosti raziskovali v monografiji opisane vire in nadalje osvetljevali temna področja. S tem delom je Jurij Snoj namreč široko odprl pot mlajši generaciji raziskovalcev, ki jih čaka poglobljanje v tej knjigi prikazanih vsebin. Predvsem pa bo Snojevo delo koristno in tudi praktično zelo uporabno glasbenikom. Vsa glasba objavljenih virov, ki je obravnavana v monografiji, je praktično izvedljiva, in Snojeva monografija bo z izbranimi transkribiranimi odlomki gotovo opozorila na bogastvo celotnega repertoarja tako potencialne izvajalce kakor tudi skladatelje, ki iščejo navdih v glasbi srednjega veka na Slovenskem.

Ivan Florjanc
Akademija za glasbo, Univerza v Ljubljani